

WŁADYSŁAW GRAF

OSTRZESZÓW

W POLSKICH SIŁACH
ZBROJNYCH
NA WSCHODZIE

CZĘŚĆ 1

WŁADYSŁAW GRAF

OSTRZESZÓW

W POLSKICH SIŁACH
ZBROJNYCH
NA WSCHODZIE

CZĘŚĆ 1

Projekt okładki
i strony tytułowej:
Władysław Gorf

Godła Wojska Polskiego :
1. Orzeł 1 Dywizji Piechoty
2. Orzeł wprowadzony w 1945 roku.

Wydawca : Muzeum Regionalne im. Władysława Górskego w Ostrzeszowie

SPIS TREŚCI

	str.
Wstęp	5
1. Szkic historyczny.....	6
2. Od Lenina do Kociuszki	14
3. Szatendary	20
Zakończenie	40
Źródła i materiały	44

WSTĘP

Na tle wydarzeń II wojny światowej, na tle już
wydanych publikacji o wojnie lat 1939-1947,
w tym zeszycie opiszę udział ostrzeszowskich
żołnierzy, którzy przy boku Armii Czerwonej
pokonali hitlerowskiego okupanta.

Walcząc na Froncie Wschodnim od Lenino
do Kołobrzegu wyzwolili Polskę, a tym samym
dnia 21 stycznia 1945 roku Głębę Ostrzeszowską.
W Berlinie zetknął się sztandar polski na Reichstagu,
wyzwolili Kołobrzeg i spotkali się nad Łabą
z żołnierzami polakimi wylczącymi w Polskich Siłach
Zbrojnych Na Zachodzie.

Autor

1. SZKIC HISTORYCZNY

Druga wojna światowa została rozpoczęta przez hitlerowskie Niemcy. Armia Polska, mimo że nie zdążyła jeszcze zakończyć mobilizacji, przeciwstawiła Niemcom zbrojny opór rozpoczynając wojnę obronną, - co było równoznaczne z wybuchem drugiej wojny światowej.

Podczas kampanii wrześniowej w Polsce, Niemcy stracili około 45 000 żołnierzy /w tym 10 000 zabitych/, około 1000 czołgów i samochodów pancernych, około 400 dział i moździerzy, około 13 000 zniszczonych i uszkodzonych samolotów oraz 11 000 pojazdów mechanicznych.

Straty polskie nie zostały dokładnie ustalone. Szacunkowo ocenione są na 200 000 żołnierzy /w tym 65 000 zabitych/. Większość prawie milionowej armii polskiej dostała się do niewoli, reszta została w kraju, lub została internowana w Rumunii, Węgier i ZSRR.

Internowani w Rumunii i Węgrzech, później walczyli w Polskich Siłach Zbrojnych Na Zachodzie. Walczyli we Francji, Danii, Norwegii, Belgii, Holandii i w obronie Wielkiej Brytanii. Także na afrykańskim froncie działań.

Dnia 22 czerwca 1941 roku Niemcy rozpoczęli agresję na ZSRR. Na podstawie umów między rządem polskim gen. Władysławem Sikorskiego a rządem ZSRR z 30 lipca i 14 sierpnia 1941 roku, na terenie ZSRR przystąpiono do formowania Armii Polskiej. Sformowano polską dywizję im. Tadeusza Kościuszki. Na froncie wschodnim rozpoczął się przełom po zwycięstwie stalingradzkim.

W sierpniu 1943 roku nastąpił zwrot w dziedzinie militarnej na korzyść ZSRR, przy boku której walczyły oddziały wojsk polskich.

Powódcą 1 Dywizji Piechoty im. Tadeusza Kościuszki mianowano płk. dypl. Zygmunta Berlinga. W skład dywizji wchodziły :

- 1, 2 i 3 pułk piechoty,
- 1 pułk artylerii przeciwpancernej,
- inne wojskowe formacje,
- batalion kobiecy im. Emilii Flater,
- eskadry lotnictwa myśliwskiego.

Po trzymiesięcznym przeszkoleniu, dnia 15 lipca 1943 roku, w rocznicę bitwy pod Grunwaldem, 1 Polska Dywizja w ZSRR złożyła przysięgę i otrzymała sztandar.

Zanim przejdę do rozdziału, któremu nadałem tytuł :

" Pod Lenino " , wydarzenia wojenne przebiegały na różnych odcinkach walk, w różnym stopniu oraz zjawiskami czasem zaskakującymi, jak klęskami lub zwycięstwami. Były też wydarzenia polityczne, gospodarcze oraz walki o wpływy Zachodu i Wschodu. Była wojna na morzach i oceanach, na dalekowschodnim teatrze działań.

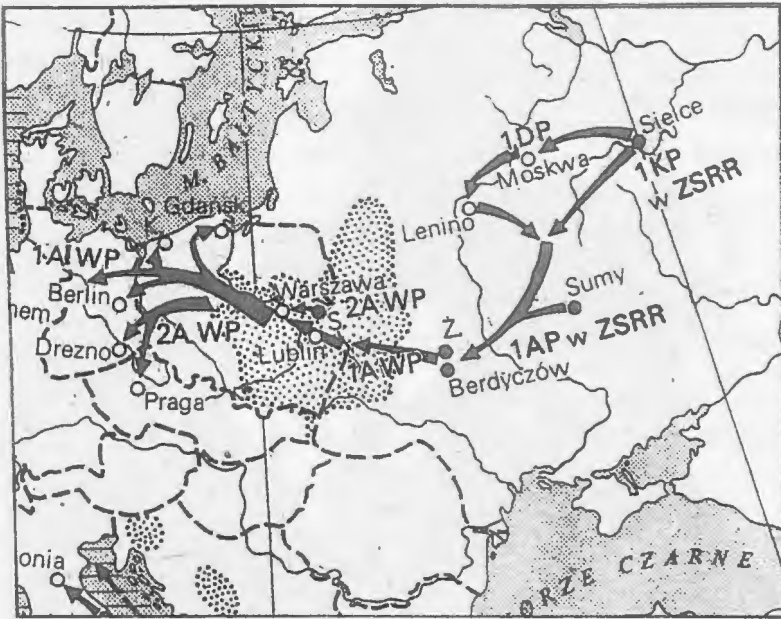
Zagarnianie przez państwa osi / Niemcy, Włochy, Japonia / , musiało zainteresowane mocarstwa i kraje do utworzenia koalicji, która dała początek utworzenia Organizacji Narodów Zjednoczonych. Nastąpiła rozbudowa Polskich Sił Zbrojnych Na Zachodzie. Przełomowe bitwy na froncie wschodnim, dały początek utworzenia Polskich Sił Zbrojnych na Wschodzie.

PRZYSIĘGA ŻOŁNIERSKA I WRĘCZENIE SZTANDARU

Z zbiorów Władysława Grafa

Dnia 15 lipca 1943 roku w Sielcach nad Oką - żołnierze 1 Dywizji Piechoty Polskiej im. Tadeusza Kościuszki /Kościuszkowcy/, dowodzonej przez płk.dynl. Zygmunta Berlinga, złożyli przysięgę żołnierską i otrzymali sztandar ufundowany przez Związek Patriotów Polskich /ZPP/ w Związku Radzieckim. Współorganizatorką, jednocześnie ZPP oraz utworzenia I Armii Wojska Polskiego w ZSRR - była pisarka Wanda Wasilewska.

Ze zbiorów Władysława Grafa

POLSKIE SIŁY ZEROJNE NA WSCHODZIE W II WOJNIE ŚWIATOWEJ

Legenda : ● - rejony koncentracji i formowania

➔ - ważniejsze kierunki działań

K - Kołobrzeg

Ż - Żytomierz

S - Siedlce

o - duże i większe miasta

GEN. ZYGMUNT BERLING

B I O G R A F I A

ZYGMUNTA HENRYKA BERLINGA - gen dywizji.

Urodzony dnia 27 kwietnia 1896 r. w Limanowej.

- W 1914 roku zdał maturę.
- We wrześniu 1914 roku zaciągnął się do Legionów Polskich.
- W sierpniu 1915 roku ukończył szkołę oficerską w stopniu chorążego. Dowodził plutonem, pełnił obowiązki dowódcy kompanii, był adiutantem batalionu.
- W listopadzie 1916 roku został mianowany podporucznikiem.
- Po odzyskaniu niepodległości został dowódcą kompanii marszowej w randze porucznika.
- W latach 1915-1920 studiował na Wydziale Prawa i Militarii Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.
- W 1923 roku awansował do stopnia majora.
- W latach 1923-1925 studiował w Wyższej Szkole Wojskowej w Warszawie.
- W 1926 roku podczas przewrotu majowego stanął po stronie sanacji.
- W 1930 roku awansował na stopień podpułkownika.
- Od lipca 1930 r. odbywał praktykę w służbie cywilnej w Warszawie w Państwowym Instytucie Rozrachunkowym.
- We wrześniu 1939 roku ewakuowany z Instytutem do Przemyśla/Bugiem, później do Wilna.
- 4 października 1939 r. aresztowany przez NKWD i więziony w Starobielsku, potem w Moskwie.
- Aby uniknąć masakry katyńskiej, przyjął oszustw w NKWD.
- Mianowany przez gen. Władysława Andersa na dowódcę Polskich Sił Zbrojnych w ZSRR w Krasnowodsku. Był zwolennikiem powstanie

oddziałów Wojska Polskiego w ZSRR i udziału w walkach na froncie wschodnim.

- Po ewakuacji Armii Polskiej na Wschodzie przez gen.W.Andersa do Iranu, pozostał w ZSRR, za co został zdegradowany i wydany z Wojska Polskiego rozkazem gen.Andersa nr 36 z 20 kwietnia 1943 roku.
- Dnia 2 lipca 1943 r. Polski Sąd Polowy skazał go zaocznie na karę śmierci jako dezertera.
- W 1943 roku został mianowany przez Józefa Stalina dowódcą 1 Dywizji Piechoty im. Tadeusza Kościuszki Ludowego Wojska Polskiego i awansowany do stopnia generała.
- Od lipca 1944 roku był zastępcą Naczelnego Dowódcy Wojska Polskiego w stopniu generała dywizji.
- Podczas Powstania Warszawskiego, mimo nakazu szefa sztabu 1 Frontu Białoruskiego gen. Michaiła Malinina - wydał rozkaz przeprawy na pontonach przez Wisłę z pomocą powstańcom.
- Z osobistego rozkazu Stalina wydanego 30 września 1944 r. gen. Berling został odwołany ze stanowiska dowódcy 1 Armii Wojska Polskiego.
- 25 listopada 1944 r. Krajowa Rada Narodowa na wniosek prezydenta Bolesława Bieruta - wyznaczyła gen. Berlinga Szefem Misji Wojskowej w Moskwie, który odmówił tej misji.
- Wziewany do ZSRR został zmuszony do podjęcia studiów na Wyższej Wojskowej Akademii Sił Zbrojnych im. Woroszyłowa w Moskwie.
- 10 lutego 1947 r. Berling wrócił do Polski.
- Na wojskową emeryturę przeszedł w 1953 roku, z uwagi na stan zdrowia.

- W latach 1953-1956 był podsekretarzem w Ministerstwie Powiatowych Gospodarstw Rolnych.
- W latach 1956-1967 był Podsekretarzem Stanu w Ministerstwie Rolnictwa.
- Od 1957-1970 piastował funkcję Wiceministra Leśnictwa.
- W 1963 roku wstąpił do P.Z.P.R.
- Zmarł w Warszawie w 1980 roku.

Spoczywa w alei zasłużonych na cmentarzu na Powązkach w Warszawie.

Po ewakuacji Armii Polskiej z ZSRR przez gen. Władysława Anderse, grupa polskich działaczy pozostała w ZSRR - dążyła do utworzenia Związku Patriotów Polskich /ZPP/. Głównym zadaniem ZPP było zorganizowanie regularnych oddziałów zbrojnych u boku Armii Radzieckiej, w celu wyzwolenia Polski. Do końca 1943 roku w Sielcach sformowano :

- Dowództwo Korpusu,
- 2 Dywizję Piechoty,
- 1 Brygadę Artylerii im. gen. Józefa Bema,
- 1 Brygadę Pancerną im. Bohaterów Westerplatte,
- 3 Dywizję Piechoty im. Romualda Traugutta.

Dnia 7 października 1943 roku pułkownik Z. Berling został awansowany do stopnia generała, jednocześnie jako dowódca formującego się 1 Korpusu Polskich Sił Zbrojnych w ZSRR. Otrzymał pierwsze zadanie bojowe : w współdziałaniu z radzieckimi Dywizjami Piechoty 42 i 290, miał przełamać silnie i głęboko rozbudowaną obronę niemiecką pod miasteczkiem Lenino oraz rozwinąć natarcie w kierunku Dniepru.

2. OD LENINO DO KOŁOBRZEGU

Natarcie na Lenino broniły jednostki niemieckie silnie uzbrojone : 39 Korpus 4 Armii z dużą ilością artylerii oraz dział pancernych, rozlokowane na podmokłej dolinie rzeki Mierci, wielu wzgórz i jarów.

Ono 12 października 1 batalion pułku po przygotowaniu artyleryjskim z udziałem "katiusz" wykonał rozpoznanie lokacji wroga, walka w rejonie wzgórze 215,5. Polska 1 Dywizja Piechoty rozpoczęła atak na nieprzyjaciela. Krwawa to była walka. Sforsowano rzekę Mieraję, zdobyto wiele wzgórz oraz wsie Trygubowo i Pożuchy, przełamując pierwszą pozycję obrony niemieckiej.

Niemcy w heroicznym boju powstrzymali natarcie 1 i 2 pułku polskiej piechoty. Piaszczym^{ko} obciążło się przeniesienie czołgów przez brynisty teren doliny Mierci.

Polecy jednak potrafiłi odeprzeć 5 kontrataków Niemców w rejonie wsi Trygubowo t.j., że nieprzyjaciel bombardował samolotami całe ugrupowanie Polskiej Dywizji.

Wieczorem 12 października znacznie wykrwawiony 1 pułk został wycofany, a jego miejsce zajął 2 pułk piechoty.

Niemcy rozpoznali, że mają przed sobą oddziały polskie. Wtedy na ten odcinek rzucili świeże siły. Przewaga Niemców spowodowała, że polskie i rosyjskie oddziały wspomagające, zmuszone były opuścić teren walki uchodząc do rejonu wsi Nikolejki.

Bitwę pod Lenino nazwano chrztem bojowym 1 Dywizji im. Tadeusza Kościuszki i stała się symbolem polsko-radzieckiego braterstwa broni.

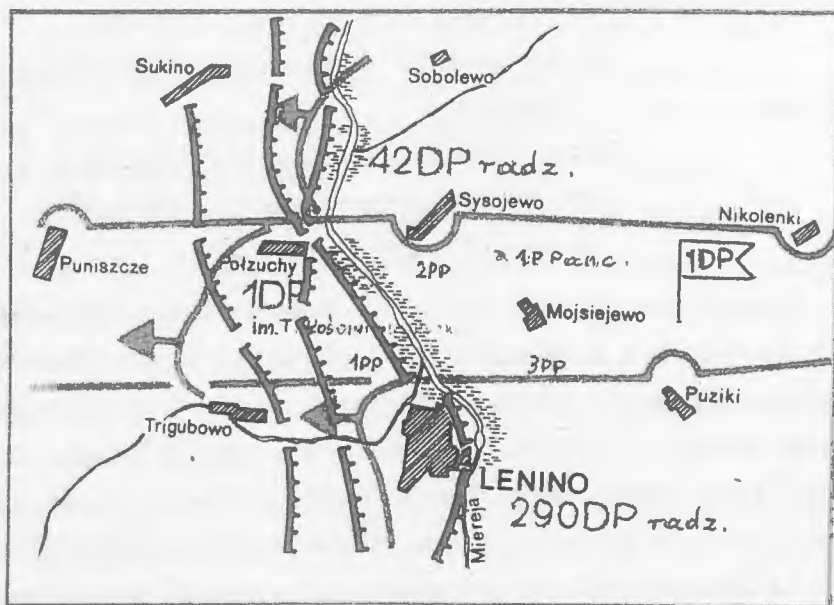
Straty polskie : 502 zabitych żołnierzy,
1776 rannych żołnierzy,
663 uznanych za zaginionych żołnierzy,
co stanowiło 25 % stanu osobowego Dywizji.

Oszacunkowe straty niemieckie :

około 1500 zabitych i rannych żołnierzy,
320 jeńców wojennych wziętych do niewoli,
zdobyto 58 dział i moździerzy.

Dowództwo polskie i radzieckie wysoko oceniły heroiczny udział Polaków w bitwie pod Lenino. 236 oficerów i żołnierzy polskich otrzymało polskie i radzieckie odznaczenia bojowe. Nawet trzem bohaterom przyznano tytuły Bohaterów Związki Radzieckiej. Przez długi czas - dzień 12 października 1943 roku został uznany za święto Wojska Polskiego. Żołnierze, którzy polegli w bitwie pod Lenino, spoczywają na mauzoleum wzniesionym na polu bitwy.

Bitwa pod Lenino rozpoczęła długą zwycięską drogę wyrzucenia Niemców przez Armię Radziecką, u boku której walczyły jednostki polskie, aż do Kołobrzegu, a w tych ostrzeżowscy żołnierze, których udało mi się ustalić około 90-ciu.

Ze zbiorów Mieczysław Sądka

Szkic sytuacyjny bitwy pod Lenino.

Legenda : linie ciągłe-łamejsze - ruchy wojsk polskich,
 linie ciągłe zębate - stanowiska wojsk niemieckich.
 42 DP - radzieckie 42 Dywizja Piechoty,
 290 DP - radzieckie 290 Dywizja Piechoty,
 1 DP - 1 Dwizja Piechoty Polskiej.

Po bitwie pod Lenino - wydarzenia wojenne przebiegały na różnych odcinkach, z różnymi sukcesami i zjawiskami, czasem zaskakującymi w klęskach i zwycięstwach. Były wyderzenia polityczne, gospodarcze oraz trwała walka o wpływy Zachodu i Wschodu. Była wojna na morzach i oceanach, na dalekowschodnim teatrze działań.

Zagarnione przez państwa osi /Niemcy-Włochy-Japonia/, zmusiło przeciwstawne mocarstwa i kraje do utworzenia koalicji, która dała początek utworzenia Organizacji Narodów Zjednoczonych /ONZ/. Nastąpiła rozbudowa Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie. Przełomowe bitwy na froncie wschodnim dały początek utworzenia Polskich Sił Zbrojnych Na Wschodzie.

Wtedy - w obozie sieleckim formowano nowe jednostki I Korpusu Polskich Sił Zbrojnych. Szkolono kadrę oficerską. Uruchomiono Szkołę Podchorążych Artylerii. Jednostki sformowane w Sielcach przerzucano na Smoleńszczyznę, i tam połączyły się z 1 Dywizją Piechoty i 1 Pułkiem Czołgów.

Wiosną 1944 roku wyzwolono Wołyń i Podole, co stworzyło warunki rozbudowy Wojska Polskiego.

Dnia 16 marca 1944 roku ZSRR wyraził zgodę na rozwinięcie I Korpusu Polskich Sił Zbrojnych na Wschodzie i utworzenie I Armii Polskiej. Dowódcą armii mianowano gen. dyw. Zygmunta Berlinga.

Ośrodkiem formowania I Armii Polskiej od marca do lipca 1944 roku był rejon Sum koło Charkowa. Od lipca do końca sierpnia - rejon Żytomierza.

Marsz do Polski Armii Polskiej w ZSRR rozpoczął się 20 lipca 1944 roku, w składzie :

- dowództwo :

- czterech Dywizji Piechoty, jednej Brygady Kawalerii,
- pięciu Brygad Artylerii Przeciwlotniczej,
- jednej Brygady Pancernej Saperów.

Nadal prowadzono Centrum Wyszakolenia Armii. Rada Wojenna 1 AP zdecydowała o formowaniu nowych jednostek bojowych. W Griegieriewskoje powstał 1 Pułk Lotnictwa myśliwskiego "Warszawa", 2 Pułk Nocnych Bombowców "Kraków", a z przydziału radziecki 611 Pułk Lotnictwa Szturmowego. W Brdyczowie powstał 1 Korpus Pancerny w składzie :

- trzech brygad pancernych,
- brygady piechoty zmotoryzowanej,
- dywizjonu artylerii rakietowej,
- klucza samolotów łącznikowych.

W 1944 roku, w czasie letniej ofensywy wojsk ZSRR 1 Frontu Białoruskiego - 1 Armia Polska weszła w skład Armii Białoruskiej.

Na szerokim froncie działań wojennych Armii Białoruskiej z 1 Armią Polską - w ofensywie do kraju stoczono kilkadziesiąt walk z Niemcami : Pod Kijowem, w rejonie Dolska, w rejonie Dorohuska, pod Husynnem, przeprawie przez rzekę Bug - działając już na Lubelszczyźnie.

Formalne formowanie Wojska Polskiego nastąpiło w dniu 21 lipca 1944 roku w Chełmie - dekretem Krajowej Rady Narodowej podczas Manifestu Polskiego Komitetu Wazwolenia Narodowego w jednolite Wojsko Polskie oraz utworzenia Naczelnego Dowództwa Wojska Polskiego.

Naczelnym dowódcą Ludowego Wojska Polskiego w ZSRR został wybrany gen. Michał Żymierski ps. "Rola".

GEN. MICHAŁ ŻYMIERSKI

B I O G R A F I A

Michał Żymierski pseudonim Kola / Kola-Żymierski/, właściwie Michał Łyżwiński - urodził się dnia 4 września w Krakowie.

Pełna biografię Mikołaja Żymierskiego nie będę podawał ze względu na zbyt obszerny zapis, którego można uzyskać w internetowej informacji. Podać jedynie skrót biogramu :

- 1908 - zdał maturę.
- Ukończył studia prawnicze na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie.
- Ukończył Akademię Handlową w Krakowie.
- W I wojnie światowej był w Lwionach dowódcą kompanii - później Batalionu I Brygady.
- Od 1916 roku był dowódcą pułków I i II Brygady.
- Od lipca 1917 roku jako podpułkownik był dowódcą 2 pułku Piechoty w Polskim Korpusie Posiłkowym.
- W 1918 roku - inicjator buntu II Brygady oraz przebiecie się przez front pod Baranówką - po przejęciu frontu był szefem Sztabu II Korpusu Polskiego w Rosji, awansowany do stopnia pułkownika, służąc w 4 Dywizji Piechoty gen. Żeligowskiego.
- Od stycznia 1919 roku służył w Wojsku Polskim, kierując ekspozyturalną Naczelnego Dowództwa d/s Postania Śląskiego, później uczestniczył w wojnie polsko-bolszewickiej / 1919-1920/ jako dowódca II Brygady, następnie 4 Dywizji Piechoty Legionów.
- W latach 1922-1923 studiował w Wyższej Szkole Wojennej w Lwówku.
- W 1924 roku, wieku zaledwie 35 lat otrzymał stopień generała brygady.

- W czasie przewrotu majowego w 1926 roku orowiedziać się po stronie wojsk rządowych-dowodził brygada.Po klęsce sił rządowych był aresztowany z generałem Tadeuszem Rozwadowskim,Julianem Malczewskim i Włodzimierzem Pegorskim.
- Dnia 6 września 1927 roku skazany na 5 lat więzienie za nadużycia finansowe.Został zdegradowany i oddalony od zawodowej służby wojskowej.W więzieniu przebywał do 1939 roku.
- Wyjechał do Francji.Nawiązał współpracę z sowieckim wywiadem NKWD.
- W październiku 1938 roku powrócił do Polski.
- Jesienią 1939 roku wyrobił sobie fałszywe nazwisko - Zwolinski, którym posługiwał się w czasie okupacji.
- W lutym 1940 roku został zrehabilitowany z przywróceniem stopnia generała.
- Od wiosny 1943 roku był związany z PPF,Gwardia Ludową i Armią Ludową.Od 1 stycznia 1943 roku został mianowany naczelnym dowódcą Armii Ludowej pod pseudonimem "Rola".
- Od 21 lipca 1944 roku został mianowany Naczelnym Dowódcą Wojska Polskiego.Niektórzy historycy twierdzą,iż pełniąc tę funkcję sprzeciwiał się sowietyzacji polskiego wojska.
- Dnia 3 maja 1945 roku nadano mu stopień Marszałka Polski.
- Jako Naczelnny Dowódca Wojska Polskiego i Minister Obrony Narodowej /1944-1949/.był współodpowiedzialny za prześladowanie żołnierzy Armii Krajowej.
- W 1949 roku został usunięty z funkcji Ministra Obrony Narodowej,za proroczącą wycofanie oficerów Armii Czerwonej i powrotem ich do ZSRR do końca 1952 roku.

- W latach 1952-1955 został aresztowany z powodów politycznych i skazany na śmierć. Później został uwolniony i zrehabilitowany. Członkiem PZPR-u pozostawał do 1986 roku.
 - w latach 1956-1967 był wiceprezesem Narodowego Bynku Polskiego.
 - Zmarł dnia 15 października 1986 roku w Warszawie w wieku 99 lat. Pochowany na warszawskich Powązkach.
 - Odznaczony wieloma orderami, krzyżami, medalami bojowymi oraz odznaczeniami resortowymi.
-

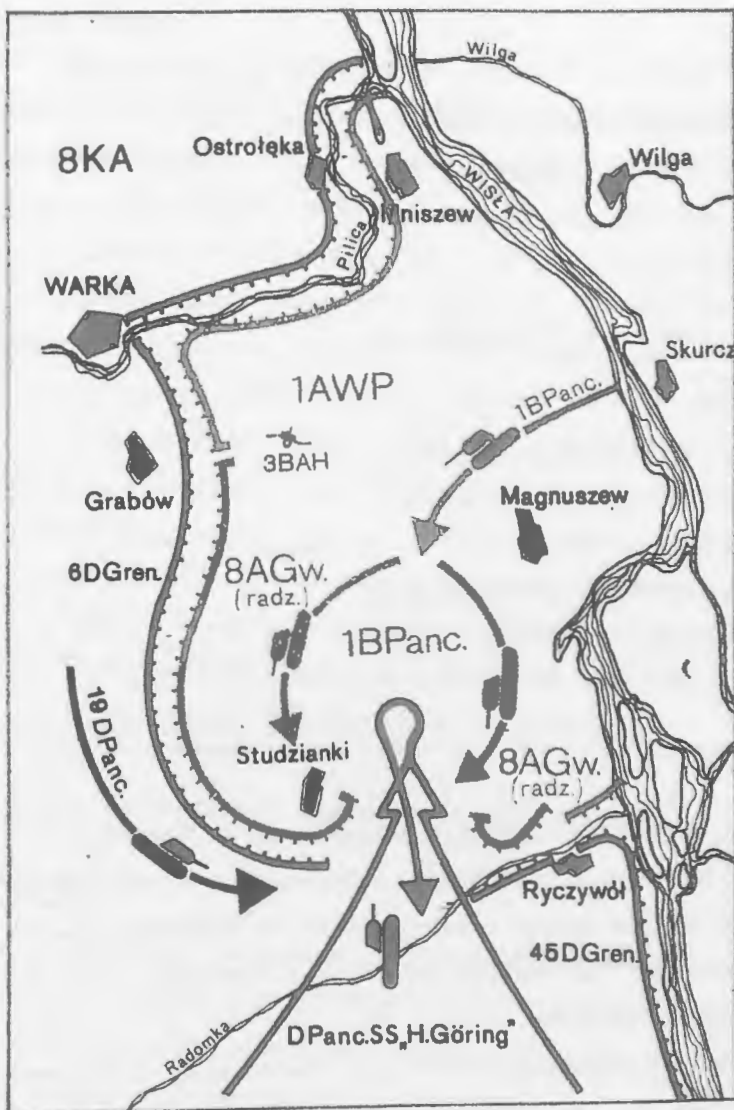
Dalsze bitwy i walki Wojska Polskiego przy boku wojsk 1 Frontu Białoruskiego toczyły się nad środkową Wisłą. Opanowano Lublin i Garwolin. Sforsowano Wisłę zdobywając przyczółek pod Warką i Magnuszewem. Zdobytą przyczółki przy forsowaniu Wisły od Wólki Profeckiej pod wsią Głusiec, nie powiodły się. Z 1 Armii Wojska Polskiego poległo i zostało rannych ponad 1000 żołnierzy.

2 i 3 Dywizja Piechoty oraz jednostki artylerii 1 Armii Wojska Polskiego - jako pierwsze z oddziałów polskich weszły do walki wspierającej Radziecką 8 Armię Gwardii, tocząc bitwę pod St^udzienkami, z przeważającymi siłami nieprzyjaciela w rejonie lasu na południe od wsi Wygoda. Polska 1 Brygada Pancerna uczestniczyła w likwidacji odciętych grup nieprzyjaciela, a później wróciła do dyspozycji dowódcy 1 Armii Wojska Polskiego.

Stanisław Komorowski w książce wydanej w 1984 roku pt. "Wojsko Polskie 1939-1945" napisał :

"1 Armia Wojska Polskiego walcząc w składzie 8 Armii Gwardii Radzieckiej, 1 Brygada Pancerna zadała nieprzyjacielowi znaczne straty i odegrała decydującą rolę w odparciu przeciwna-
widerzenia nie-
mieckiego i w utrzymaniu przyczółka warecko-magnuszewskiego.

MAPKA SYTUACYJNA PRZEBIEGU ZWYCIESKIEJ BITWY
POD STUDZIANKAMI

Ze zbiorów Miejskiej Biblioteki

L E G E N D A :

Do mapki sytuacyjnej zwycięskiej bitwy pod Studziankami
/ strona 23 /.

Polskie :

1 AWP - 1 Armia Wojska Polskiego,
1 B Panc - 1 Brygada Pancerna,
3 BAH - 3 Batalion Artylerii Haubic.

Podzieckie :

3 AGW - 3 Gwardia Armii Radzieckiej,

Niemieckie :

6 D Gren. - 6 Dywizja Grenadierów,
19 D Panc. - 19 Dywizja Pancerna,
D Panc SS "Herman Göring" - Dywizja Pancerna,
45 d.Gren. - 45 Dywizja Grenadierów,
8 Hk - 8 Korpus Armii Niemieckiej.

Wskaz:

W tym samym czasie, kiedy Wojsko Polskie Ze Wschodu przy
boku Armii Radzieckiej walczyło o przekroczenie Wisły i wypie-
ranie wojsk niemieckich z terenów Polski - w Warszawie trwało
jeszcze powstanie Warszawskie, rozpoczęte 1 sierpnia i zakończone
2 października 1944 roku.

Powstańcy warszawscy przewidując odniesienie zwycięstwa
w kilku dniach, musieli przetrwać aż przez 63 dni w walce z
Niemcami, które do obrony skierowali znaczne siły militarne.

Odzielny jest temat Powstanie Warszawskiego - obrona Starego Miasta, wzwołania Prezi, Jędrzyny oraz uradek Powstania - co wymaga bardzo szerokiego opisu, refleksji, konsekwencji bohaterstwa czynu.

Chodzi o sformowanie 1 Dywizji im. Tadeusza Kosciuszki i 1 Korpusu Polskiego w ZSRF - jak już napisałem w "szkicu historycznym", czas na opis struktury organizacyjnej Ludowego Wojska Polskiego w ZSRF.

W pierwszych dniach maja 1943 roku Związek Polaków Polskich /ZPP/ otrzymał zgodę rządu radzieckiego na sformowanie 1 Dywizji Piechoty im. Tadeusza Kosciuszki w siłach obozie wojskowym w pobliżu Riazania, pod dowództwem płk. dypl. Wymunta Berlinga.

1 Armia Polska w ZSRF na froncie wschodnim była wsparciem Armii Radzieckiej, wykonując szereg bitew i walk, zmuszając Niemców do rozpraszania sił.

W rezultacie tych działań i zwycięstw - w Lublinie powstał Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego /PKWN/ oraz formalnie sformowano Ludowe Wojsko Polskie dnia 21 lipca 1944 roku w Chełmie - w ogłoszonym dekrete Krajowej Rady Narodowej.

STRUKTURA ORGANIZACYJNA LUDOWEGO WOJSKA POLSKIEGO

Dowództwo :

Naczelnny dowódca - gen. broni Michał Półka-Szymierski,
zastępca - dowódca 1 Armii WP gen. dywizji Wymunt Berling,
zastępca ds. politycznych gen. brygady Aleksander Zawadzki,
szef sztabu - płk. Mariusz Szychalski.

ARMIE :

=====

1 Armia Wojska Polskiego

Dowódca - gen.dyw.Zygmunt Berling.

Skład : 5 dywizji piechoty,

1 pułk moździerzy,

1 dywizja artylerii przeciwlotniczej,

1 brygada pancerna,

1 pułk czołgów ciężkich,

1 pułk artylerii pancernej,

1 brygada saperów,

żołnierzy - 77 203,

dział i moździerzy - 1326,

czołgów - 88,

samochodów pancernych-30,

samochodów i ciągników - 5 915

koni - 10 980.

2 Armia Wojska Polskiego

Dowódca - gen.dyw.Karol Świerczewski.

Skład : 5 dywizji piechoty,

1 dywizja artylerii,

1 dywizja artylerii przeciwlotniczej,

2 brygady artylerii przeciwpancernej,

1 samodzielny pułk moździerzy,

1 korpus pancerny,

1 brygada pancerna,

1 pułk czołgów ciężkich,

1 pułk artylerii pancernej,
1 brygada saperów,
półnierz - 69 385,
dział i moździerzy - 1 229,
czołgów - 140,
samochodów pancernych - 22,
samochodów i ciągników - 2 375,
koni - 7 038.

3 Armia Wojska Polskiego

Skład : 4 dywizje piechoty,
dywizja artylerii przeciwlotniczej,
1 brygada artylerii,
1 brygada artylerii przeciwlotniczej,
1 pułk moździerzy,
1 brygada saperów,
1 pułk czołgów ciężkich.

3 Armia Wojska Polskiego została powołana 6 października 1944 r.
i trwała do 15 listopada 1944 r. Po ponad miesięcznym istnieniu,
wcielono ją do 1 i 2 Armii Wojska Polskiego.

ŻOŁNIERZE 1 DYWIZJI PANCERNEJ W OKRESIE FORMOWANIA

Ze zbiorów Mieczysława Sasiadka.

Z lewej : szeregowiec piechoty w kurtce watowanej wzoru radzieckiego. Pistolet maszynowy PPSz.

Z prawej : żołnierz piechoty w płaszczu. Płaszcz i rogatywka wzoru polskiego. Pas perciany. Na żołnierzu płaszcza patki piechoty wprowadzone we wrześniu 1943 roku.

Ze zbiorów Mieczysława Sąsiadka.

Kobiety w służbie Polskich Sił Zbrojnych na Wschodzie :

Z lewej : fizylierka baonu kobiecego im. Emilii Plater.

Kurtka sukienna i szarawary drelichowe.

Z prawej : podoficer /sierżant/ baonu kobiecego.

Kurtka sukienna oficerska. Spódnica granatowa.

Buty chromowe - czarne.

Ponadto w wielu formacjach wojskowych pełniły służbę wartowniczą, jako telefonistki, łączniczki, sanitariuszki oraz w zaopatrzeniu.

CZOŁGI

Ze zbiorów Mieczysława Sądka.

U góry : czołg średni T-34 z armatą 76,2 mm
wersji z lat 1942-1943 z 2 Pułku Czołgów.

U dołu : czołg średni T-34 z armatą 85 mm
wersje z lat 1944/1945 z 1 Korpusu Pancernego.

SAMOLOTY

Ze zbiorów Mieczysława Sąsiadka.

Znak rozpoznawczy lotnictwa radzieckiego - czerwona gwiazda. Polskie samoloty miały znaki radzieckie, natomiast polskie szachownice lotnicze, były umieszczone na kadłubach przy kabinnie pilota lub na osłonie silnika samolotu.

U góry : samolot szturmowy Ił 2M3 z 3/611 pułku lotnictwa szturmowego.

U dołu : samolot myśliwski Jakowlëw Jak 90 z 3 eskadry 1 Pułku "Warszawa".

Po konferencji w Jałcie w lutym 1954 roku, zapadły decyzje współdziałania rządów tzw. Wielkiej Trójki w sprawie współudziału ostatecznego pokonania hitlerowskich Niemiec, w którym brały udział formacje Wojska Polskiego, a w nim nie zabrakło ostrzeższowiaków.

W swoich biografach żołnierskich opisali swój udział, niekiedy szczegółowo lub fragmentarycznie, o czym w dalszej treści tego tematu.

Podczas ofensywy wiślensko-odrzańskiej, obok głównych sił Armii Radzieckiej, walczyły oddziały polskie. Na szlaku tych walk była OPERACJA WARSZAWSKA. W dniach 14-17 stycznia 1945 roku - 1 Armia Wojska Polskiego, będąc w składzie 1 Frontu Białoruskiego brała udział w wyzwoleniu Warszawy. Warszawa zniszczona przez Niemców w 84 % po powstaniu w 1944 roku, została wyzwolona z przyczółka warecko-magnuszewskiego. W operacji warszawskiej obok wojska radzieckiego, główne siły tworzyły : 1 Armia Wojska Polskiego od kierunku południe oraz 6 i 2 Dywizje Piechoty Polskiej walczącej od zachodu i północy.

Warszawa została oswobodzona przez okrążenie, tworząc tzw. kocioł warszawski, w którym znalazło się część 9 Armii Niemieckiej.

1 Armia Wojska Polskiego w sile 76 635 żołnierzy i oficerów, 1258 dział i moździerzy, 152 czołgów i dział pancernych oraz 194 samolotów - natarła na Warszawę. Głównymi siłami z południa od strony przyczółka pod Warką oraz frontalnie z rejonu Pragi i Wilanowa.

Żołnierze 1 Armii Polskiej zdobywając Warszawę, pierwsi wkroczyli do stolicy Polski i jako pierwsi na zplazzczach miasta zatknęli polskie flagi. Pierwszym zadaniem było rozminowanie ulic oraz

zbudowanie pierwszego mostu pontonowego na Wiśle.

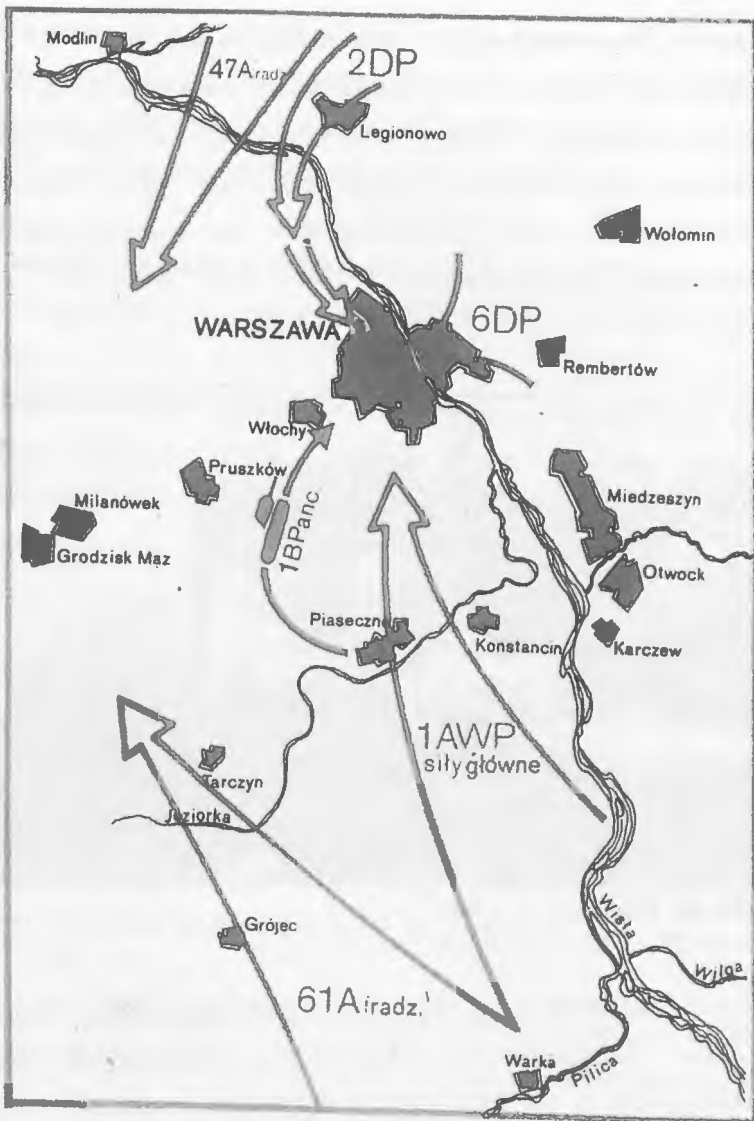
Dnia 19 stycznia 1945 roku na ulicy Marszałkowskiej wydzielone jednostki Wojska Polskiego odbyły defiladę przed dowództwem Wojska Polskiego i Radzieckiego, a także tymczasowych władz stolicy. W tej defiladzie nie zabrakło uczestnictwa z powietrza, przez 1 Pułk Lotnictwa Myśliwskiego "Warszawa".

Ze zbiorów Władysława Grafa.

Wśród ruin Warszawy - na ulicy Marszałkowskiej- dnia 19 stycznia 1945 roku - defilowały wybrane oddziały 1 Armii Wojska Polskiego. Pozostałe pułki i oddziały Wojska Polskiego toczyły w tym czasie walki o wypieranie wojsk hitlerowskich Niemiec, osiągając znaczące zwycięstwa.

ZDOBYCIE WARSZAWY

Legenda : 61 A - armie radziecka,
 47 A - armie radziecka,
 1 AWP - pierwsza armia wojska polskiego,
 2 DP - 2 dywizja piechoty polskiej, jako siły
 główne,
 6 DP - 6 dywizja piechoty polskiej,
 1 B Panc - 1 polska brygada pancerna.

Pierwszym zadaniem Wojska Polskiego było rozminowanie ulic Warszawy oraz przygotowanie do przełamania tzw. Wału Pomorskiego. 4 Armia musiała przełamać żelbetonowe umocnienie niemieckie i schrony bojowe nieprzyjaciela. Odparła ataki wroga na ryglowej pozycji Wału Pomorskiego, zdobywając Wałcz i Naderżę, niszcząc niemiecką grupę armii "Wiśła".

Po zdobyciu umocnionych miejscowości wroga, jak Żłotów, Mastronie, Podgaje i sforsowaniu rzeki Gwdy, 1 Armia Wojska Polskiego pokonała pozycje ryglowe Wału Pomorskiego i w pierwszych dniach marca 1945 roku rozpoczęła walki w Operacji Pomorskiej. Do zwycięstw nad wrogiem można zaliczyć pokonanie 10 Korpusu SS.

Droga zwycięstw prowadziła do Kołobrzegu. Na bojowym szlaku był Mirosławiec i odparcie licznych kontrataków nieprzyjaciela.

W początkach marca 1945 roku 1 Armia Polska toczyła walki w ramach Operacji Pomorskiej, o wyzwolenie Pomorza.

Współdziałając z 1 i 2 Frontem Białoruskim, Armie Wojska Polskiego przełamała obronę nieprzyjaciela pod Wierchowem. W okraśnieniu zniszczyła 10 Korpus SS i razem z wojskami radzieckimi rozpoczęła natarcie w kierunku Kamienia Pomorskiego i Kołobrzegu.

Kołobrzeg był rozbudowany umocnieniem przez Niemców już od 1944 roku. W 1945 roku umocnienie jeszcze rozbudowano poprzez system barykad i fortów ziemne. Siły obronne nieprzyjaciela liczyły około 10 tysięcy żołnierzy we współdziałaniach niemieckiej marynarki wojennej. Niemcy dysponowali ciężkimi działami artylerii nabrzeżnej, artylerią okrętową, czołgami i działami pancernymi, działami przeciwlotniczymi.

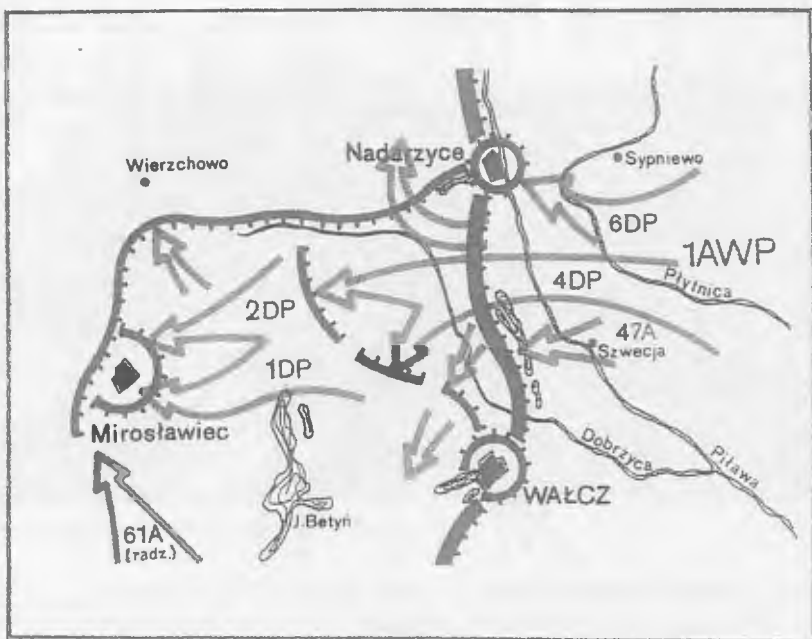
Onie 4 marca 1945 roku pierwsze podjęły walkę jednostki radzieckiej 1 Armii Pancernej, lecz bez oczekiwanego rezultatu.

Dnia 7 marca 1945 roku żołnierze 1 Armii Wojska Polskiego rozpoczęły oblężenie, a po nim 6 Dywizja Pancerna Wojska Polskiego doprowadziła do głębokiego włamania na tereny wroga. Kalendarium walk sił polskich przedstawia się następująco :

- 9 marca 3 Dywizja zamknęła pierścień okrążenia,
- 12 marca przełamano zewnętrzny pierścień obronny,
- w czasie od 12 do 17 marca przełamano drugi pierścień obronny już w samym Kołobrzegu.
- 13 marca wprowadzono do walki 4 Dywizję Piechoty i 4 Pułk czołgów ciężkich,
- 6 Dywizja zdobyła koszarę oddziałów SS oraz stację kolejową,
- 14 marca 1945 roku sztab Armii Polskiej zaproponował Niemcom zawieszenie walk i kapitulację, co zostało przez hitlerowców odrzucone,
- 15 marca Niemcy dokonali desyntu ze skutkiem pozytywnym, i przystąpili do kontr-ataku na polskie siły - odparty przez Polaków,
- w dniach 17 i 18 marca Polacy przystąpili do przełamania trzeciego pierścienia obrony nieprzyjaciela ze skutkiem pozytywnym. Część Niemców ewakuowała się przez morze, a 9000 jeńców wzięto do niewoli,
- straty polskie - to 1206 poległych i zaginionych.

Po kołobrzeskich walkach odbyły się uroczyste "Zaślubiny z Morzem", a poległych Polaków pochowano na miejscowym cmentarzu.

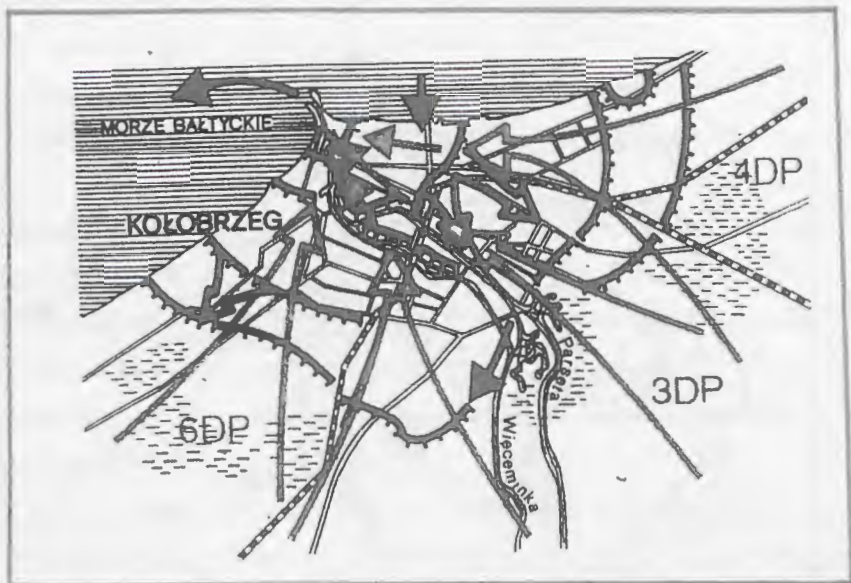
MAPKA SYTUACYJNA PRZEBIEGU ZDOBYCIA WAŁCZA I NADARZYCE
PRZEZ POLSKIE SIŁY ZEROJNE NA WSCHODZIE

Ze zbiorów Mieczysława Sasiadka.

Legenda : 1 AWP - 1 Armia Wojska Polskiego,
1 DP - 1 Dywizja Piechoty,
2 DP - 2 Dywizja Piechoty,
4 DP - 4 Dywizja Piechoty,
6 DP - 6 Dywizja Piechoty,
47 A - Wsparcie 47 Armii Radzieckiej,
61 A - wsparcie 61 Armii Radzieckiej,
grube linie zębate - główne siły zbrojne Niemców,
ciężkie linie zębate - linie obronne nieprzyjaciela.

MAPKA SYTUACYJNA PRZEBIEGU ZDOBYCIA KOŁOBRZEGU
PRZEZ POLSKIE SIŁY ZEROJNE NA WSCHODZIE

Ze zbiorów Mieczysława Sasiadka.

Legenda : 3 DP - 3 Dywizja Piechoty,
4 DP - 4 Dywizja Piechoty,
6 DP - 6 Dywizja Piechoty,
strzałki ciemne - wojska niemieckie,
strzałki jaśniejsze - wojska polskie,
ciężkie linie zębate - trzy pierścienie obronne
sił hitlerowskich Niemiec.

ZDOBYCIE KOŁOBRZEGU PRZEZ WOJSKO POLSKIE

Ze zbiorów Władysława Grafa.

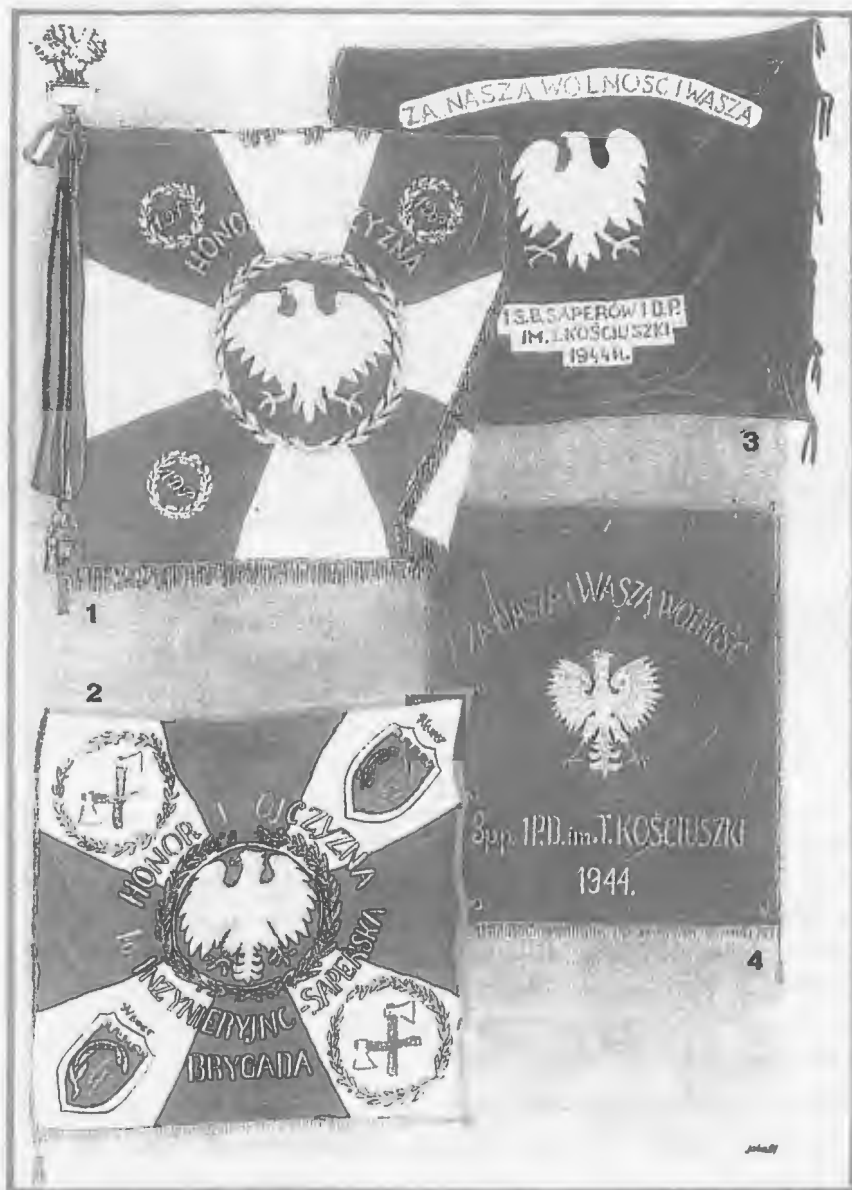
Wielki polskich żołnierzy na ulicach Kołobrzegu, który został zdobyty po ciężkich walkach w dniach 17 i 18 marca 1945 roku.

W Operacji Pomorskiej - 1 Armia Wojska Polskiego na szerokim szlaku bojowym, stoczyła wiele walk wypierając wroga. Został wyzwolony Kamień Pomorski, Dąbie Szczecińskie oraz broniła wybrzeża Bałtyku przed desantem niemieckim.

1 Brygada Pancerna im. Bohaterów Westerplatte walcząc w składzie 2 Frontu Białoruskiego, zdobywała Wejherów, Gdynię i Gdańsk - zmuszając wroga dnia 5 kwietnia 1945 r. do kapitulacji nad Zatoką Gdańską.

2 Armia i Korpus Pancerny WP po Operacji Pomorskiej, przeszły do walk w rejonie Gorzowa i Wrocławia. Likwidacja oporu niemieckiego między Wisłą i Odrą oraz na wybrzeżu Bałtyku, ułatwiła przygotowanie do Operacji Berlińskiej.

3. SZTANDARY

Z książki : Stanisław Komorowski - "Wojsko Polskie 1939-1945."

SZTANDARY - opis ze strony 40

1. Sztandar Dywizji Piechoty im. Tadeusza Kościuszki. W rysunku i barwach płatów nawiązano do wzorów sprzed 1939 roku. Zachowany został przedwojenny motyw płatu w formie czerwonego krzyża kawalerskiego, na białym tle. Zmieniono natomiast Godło państwowe - orła piastowskiego bez korony. Na głównej stronie płatu w 4-ch wieńcach laurowych umieszczono inicjały 1 DP / 1 Dywizji Piechoty/. Pośrodku odwrotnej stronie płatu sztandaru wyhaftowano portret patrona jednostki - Tadeusza Kościuszki.

Sztandar posiadał zbliżony kształt do kwadratu o boku 100 cm. Płaty z trzech stron okalała żółta frędzla. Drzewiec o długości 250 cm. wieńczony cokołem skrzynkowym z wygrawerowanym numerem jednostki, na którym umieszczono orła piastowskiego. Wręczony dnia 15 lipca 1943 roku w Sielcach nad Oką w rocznicę zwycięstwa Polaków pod Grunwaldem w 1410 r.

2. Sztandar 1 Warszawskiej Brygady Inżynieryjno-Saperskiej 1 Armii Wojska Polskiego. Płat biało-czerwony. Ułożenie płaszczyzn biało-czerwonych w formie Krzyża Kawalerskiego koloru czerwonego. Napisy : -"Honor i Ojczyzna"

- "1 Brygada Inżynieryjno-Saperska".

Pośrodku biały orzeł piastowski otoczony zielonym wieńcem z liści laurowych. Na 2-ch białych polach herb dzielnicy warszawskiej Wawer - fundatora sztandaru. Został wręczony dnia 24 grudnia 1944 roku w Glinkach k/Warszawy.

3. Sztandar 1 Samodzielnej Brygady Saperów 1 Dywizji Piechoty im. Tadeusza Kościuszki. Na czerwonym płacie pośrodku biały

orzeł piastowski. U góry napis : "Za naszą wolność i waszą".
U dołu : " 1 D.P. 3. B. Saperów 1 D.P. im. T. Kościuszki 1944".
Do drzewca omocowany sześcioma tasienkami. Brak jest infor-
macji - kiedy i gdzie został wręczony.

4. Sztandar 3 Pułku Piechoty 1 Dywizji Piechoty im. Tadeusza
Kościuszki. Rozmiary : szerokość 60 cm, wysokość 100 cm.
Wręczony dnia 12 października 1944 roku w Rembertowie, fundo-
wany przez społeczeństwo tego miasta.

Na płacie pierwszym na czerwonym aksamicie biały orzeł
piastowski. Napisy : "Za Naszą i Waszą Wolność"

" 1 D.P. 3. B. Saperów 1 D.P. im. T. Kościuszki 1944".

Odnosząc się do porównania sztandarów wojskowych okresu między-
wojennego i czasu po II wojnie światowej, zasłży pewne zmiany.
Obok dawnej dewizy "Honor i Ojczyzna" wprowadzono na stronę
główną hasło "Za Naszą i Waszą Wolność". Oprócz tych napisów
na płatach sztandarów dywizyjnych umieszczano numery i inicjały
pułków, które wchodziły w ich skład. Nowością było zastosowanie
pośrodku strony odwrotnej portretów patronów jednostek wojsko-
wych, jak np. : Tadeusza Kościuszki, Jęka Henryka Dąbrowskiego,
Romualda Traugutta, Jęka Kilińskiego, Józefa Bemę, Emilii Plater.

Ile sztandarów otrzymało wojsko polskie walczące od Wschodu,
brak jest szczegółowych informacji. Na podstawie opisów biblio-
graficznych do 1984 roku zdołatem odczytać zapisy dotyczące
27 sztandarów.

Kawie wszystkie sztandary Ludowego Wojska Polskiego z okresu
II wojny światowej są przechowywane w Muzeum Wojska Polskiego
w Warszawie

ZAKOŃCZENIE

Podjmując temat "W Polskich Siłach Zbrojnych Na Wschodzie" - w pierwszej części wymagane było podać treść przygotowawczą do głównego tematu.

Dlatego w tym zeszycie napisałem szkic historyczny, opisałem walki od Lenino do Kołobrzegu oraz opis sztandarów wojskowych.

Na tym tle, może zbyt obszernym lecz koniecznym, w następnym już setnym "Zeszycie Ostrzeszowskim", w treści zapowiadam biogramy żołnierzy Ziemi Ostrzeszowskiej - tych co pochodzili z tej ziemi i tych, których los po zakończeniu wojny zatrzymał w naszym Ostrzeszowie jako stałych mieszkańców miasta oraz okolicy.

Autor

ŹRÓDŁA I MATERIAŁY

- Stanisław Komornicki "Wojsko Polskie 1939-1945"
Warszawa 1984,
- Jadwiga Marcinek "Najnowsza Encyklopedia Powszechna"
Kraków 2005,
- Związek Kombatantów R.P. i Byłych Więźniów Politycznych
Koło Między-Gminne w Ostrzeszowie - 2 "Albumy Pamięci",
- Archiwalia : - mjr Mieczysław Sęsiadek,
- por. Władysław Graf,
- ZBoWiD - Koło w Ostrzeszowie,
- Wywiady : mjr Mieczysław Sęsiadek.

99

Z CYKLU: ZESZYTY OSTRZESZOWSKIE

2007